

Kustartilleriet i propositionen

Av major Bertil Larsson

I dessa spalter har nyligen framhållits att krafttag behövdes för kustartilleriets materielanskaffning. Denna fråga har i dessa yttersta dagar kommit i ny dager.

I årets statsverksproposition påtalar nämligen försvarsministern det förhållandet att en plan på lång sikt för förnyelse och modernisering av kustartilleriets materiel saknas. Med andra ord en k u s t a r t i l l e r i p l a n - en direkt motsvarighet till flottplanen, som i särskild proposition förelagts riksdagen.

Försvarsministern har i annat sammanhang uttalat, att överbefälhavaren fått i uppdrag att utarbeta långtidsplaner för kustartilleriets - och för övrigt också arméns - materielanskaffning. Det råder ingen tvekan om att detta är ord i grevens tid. Den vapentekniska utvecklingen går med stormsteg och nu gäller kanske mer än någonsin tidigare, att stillastående är tillbakagång. Och en ödesdiger tillbakagång. Det skulle föra för långt att granska behovet av förnyelse av alla de materielslag, som ryms inom kustartilleriets organisation. Eftersom sjöfrontsartilleriet är kustartilleriets huvudvapen och själva artilleripjäsen måste anses i första hand avgörande för sjöfrontsartilleriets effekt, begränsas den följande framställningen till att granska bakgrunden till kraven på långtgående ombestyckning av det nuvarande sjöfrontsartilleriet.

Varför duger inte de kanoner, som var så bra 1902? Det är gripbart för alla, att ett så snabbt och känsligt stridsmedel som ett modernt flygplan måste åldras snabbt. Och följaktligen ersättas snabbt. Annars blir det farligt redan under fredsövningar. På samma sätt går det med ett fartyg, även om den farliga åldern där kommer senare. Men en kanon måste väl ha en avsevärd livslängd så robust som den är konstruerad. Det är klart, att man i kan beräkna långa livslängder. Men det måste trots allt finnas en övre gräns. Det är inte bara det att kanonen slits, så småningom överansträngs och blir farlig. utvecklingen går helt enkelt ifrån den. Vad är det då som skiljer dagens sjöfrontskanon från

gårdagens?

Det är i korthet främst *e l d k r a f t e n* och *s k y d d e t*. Gårdagens artilleripjäsk laddades för hand eller med enkla mekaniska hjälpmedel. Det ger en låg *e l d h a s t i g h e t*, som kunde vara tillfyllest på den tiden en kustinvasion framfördes i barkasser och pråmar, som mödosamt bogserades mot landstigningsområdet och understöddes av artillerifartyg med farter under 20 knop. I dag då en landstigningsstyrka är sammansatt av många små enheter - några med god fart - som kan få eldunderstöd av kryssare, jagare och motorkanonbåtar med farter på 30 till 35 knop, står en minimal tid till förfogande för varje mål. Varje eldenhet måste sålunda i dag ha *v ä s e n t l i g t h ö g r e e l d*-hastighet. Härför krävs en långt driven *a u t o m a t i s e r i n g* av kanonerna och deras langning.

Anfallsmedlens - främst flygets ständigt växande kraft och precision - tvingar till *e f f e k t i v a r e* åtgärder för pjäsernas *s k y d d*. Betongbunkers, som ofta tillgreps under det senaste kriget i brist på bättre, befanns redan då ej vara en lyckad lösning på skyddsproblemet. Och i dag då flygplanraketen visat sin användbarhet och man dessutom får av napalmbrandbomber mot befästningar, är det helt otänkbart att ställa andra pjäser än de allra minsta i betongbunkrar. Det är nu nödvändigt att ställa sjöfrontsartilleriets pjäser i maskinriktade pansartorn, en uppställningsform, som förenar fritt skottfält åt alla håll med fullgott skydd. Endast verkligt tunga fullträffar kan tysta en sådan pjäs. Tornpjäser används nu vid alla nyanläggningar, men det är lika nödvändigt att ombestycka ett antal batterier, som redan finns, med sådana pjäser. Mot denna bakgrund är det enbart glädjande att konstatera, att långtidsplaner också för kustartilleriet omnämnts i statsverksproposition och i offentliga uttalanden från försvarsministern. Det gäller nu att med alla medel föra *k u s t a r t i l l e r l p l a n e n* i hamn. Den snabba marina upprustningen på andra sidan östersjön bör vara en allvarlig tankeställare.

I statsverkspropositionen äskas vidare medel för en ny minutläggare för KA. Den är utan tvekan den viktigaste av kustartilleriets fartygstyper. För en effektiv utläggning av de tunga minor, som ingår i våra spärrmineringar, fordras ett specialbyggt fartyg. Det

måste ha god lastförmåga och vara smidigt i manövern och så sjödugligt, att det inte blåser i hamn för minsta oväder.

Kustartilleriet lägger ut minor runt rikets alla kuster. Av ekonomiska och andra skäl kan långt ifrån alla mineringar ligga ute i fred. Om inte utläggningen skall ta orimligt lång tid, måste arbetet följaktligen kunna pågå även om det inte är bleke. En minutlägningsavdelning måste dessutom kunna förflytta sig utomskärs från en hamn till en annan utan att fördröjas av hårt väder.

Sedan 1939 har kustartilleriet tillförts två nya minutläggare. Den närmast föregående byggdes 1912. Om de övriga fartygen skall vi iaktta en barmhärtig tystnad. De senaste åren har emellertid en ljusning förmärkts. Sedan inspektören för kustartilleriet i sina äskanden framhållit, att han av ekonomiska skäl endast påyrkar ersättning av de minutläggare, som byggts under förra århundradet, har en ersättningsanskaffning i högre takt kommit i gång. Två fartyg sjösätts inom den närmaste framtiden, och ytterligare två påbörjas.

I anslagsäskandena för budgetåret 1952-53 begär marinförvaltningen medel för ytterligare en minutläggare. Som framgår av statsverkspropositionen har Inspektören för kustartilleriet som så många gånger tidigare sin plikt likmätigt använt sin reservationsrätt och påyrkat att två fartyg beviljas i stället för ett.

När plåt efter plåt måste kasseras, därför att enbart färg inte är nog hållfast, stiger underhållskostnaderna till orimliga proportioner i förhållande till fartygets värde. Måste sedan trycket i pannan sänkas, sjunker i sin tur maskinstyrkan. Inte nog med att ett sådant fartyg i krig nära nog saknar stridsvärde - minsta sjöhävning stoppar varje minutläggning och man träffar nog fartyget säkrast under reparation på något varv. Det är också farligt för liv och lem redan i fred. Lägg därtill att fartyget någon gång i seklets början officiellt kallades ångkranpråm och verkligen gjorde skäl för namnet, så inser man att Inspektören för kustartilleriet på synnerligen goda grunder reserverade sig mot marinförvaltningens beslut.

Det är kanske att begära för mycket, att k. m:t skulle bjuda över marinförvaltningen och bereda plats för en minutläggare för 1,85 miljon trots ett budgetöverskott på åtskilliga hundra miljoner. Så mycket är emellertid klart: om statsutskottet skulle

sticka till sjöss med den gamla minutläggare, som ansetts bör leva vidare, och försöka koma underfund med dess underliga uppförande bland sjöarna och lyssna till maskinernas mödosamma stånkande, skulle utskottet med största sannolikhet gå på kustartilleriinspektörens linje.